

Regeringens proposition

2002/03:113

Möjlighet att förordna överåklagare att fullgöra
särskilda uppgifter vid Riksåklagaren

Prop.
2002/03:113

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 8 maj 2003

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det i rättegångsbalken införs en ny bestämmelse som ger regeringen möjlighet att, efter anmälan av riksåklagaren, för viss tid förordna en överåklagare att fullgöra uppgifter som får utföras av vice riksåklagaren.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2003.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	4
3	Ärendet och dess beredning.....	5
4	Möjlighet för överåklagare att fullgöra särskilda uppgifter vid Riksåklagaren	6
5	Ikraftträdande	7
6	Ekonomiska konsekvenser	7
7	Författningskommentar	7
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 maj 2003	9

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2002/03:113

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i rättegångsbalken.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen beslutar att förkorta motions- tiden till fem dagar.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

2 §¹

Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

Vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. I övrigt får vice riksåklagaren i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra.

Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter anmälan av riksåklagaren, förordna en överåklagare att för viss tid fullgöra åklagaruppgifter som får utföras av vice riksåklagaren.

Under riksåklagaren har de överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet ansvaret för och ledningen av åklagarverksamheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

¹ Senaste lydelse 2001:280.

Riksåklagaren har vid kontakter med företrädare för Justitiedepartementet under våren 2003 förklarat att den arbetssituation som nu råder för honom och vice riksåklagaren inte kan anses acceptabel och att det därför finns skäl att omedelbart se över och förändra de bestämmelser i 7 kap. rättegångsbalken som inte tillåter någon annan befattningshavare än vice riksåklagaren att fullgöra de åklagaruppgifter som skall utföras av riksåklagaren. Det är mot denna bakgrund som denna proposition har utarbetats inom Justitiedepartementet. Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Domstolsverket och Sveriges advokatsamfund har beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till propositionen. Yttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2003/3987/Å). I utkastet föreslogs följande lydelse av 7 kap. 2 § rättegångsbalken.

Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

Vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. I övrigt får vice riksåklagaren i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra.

Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter anmälan av Riksåklagaren, förordna en överåklagare eller en annan kvalificerad allmän åklagare att för viss tid fullgöra åklagaruppgifter som får utföras av vice riksåklagaren.

Under riksåklagaren har de överåklagare som är myndighetschefer inom åklagarväsendet ansvaret för och ledningen av åklagarverksamheten.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, vänsterpartiet och miljöpartiet. Med hänsyn till den arbetssituation som råder för riksåklagaren och vice riksåklagaren är det angeläget att lagändringen träder i kraft den 1 juli 2003. Av detta skäl finns därför anledning att riksdagen beslutar om förkortad motionstid för följdmotioner till propositionen.

Lagrådet

Förslaget innebär att en överåklagare tillfälligt kan ges befogenhet att fullgöra uppgifter som får utföras av vice riksåklagaren. Förslaget påverkar inte organisationsstrukturen inom åklagarväsendet. Det innebär heller inte någon förändring av riksåklagarens och vice riksåklagarens funktion och roll. På grund av förslagets beskaffenhet anser regeringen att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Möjlighet för överåklagare att fullgöra särskilda uppgifter vid Riksåklagaren

Prop. 2002/03:113

Regeringens förslag: Regeringen ges möjlighet att, efter anmälan av riksåklagaren, förordna en överåklagare att för viss tid fullgöra uppgifter som får utföras av vice riksåklagaren.

Synpunkter på utkastet till propositionen: *Riksdagens ombudsmän (JO)* anser att ett förordnande i princip endast bör ges åt överåklagare, men att det även är tänkbart att vice överåklagare förordnas. Några andra allmänna åklagare bör enligt JO inte komma i fråga. *Riksåklagaren* anser att endast överåklagare bör kunna förordnas. *Sveriges advokatsamfund* anser att ordet ”kvalificerad” i den föreslagna lagtexten bör ersättas med ”därtill särskilt lämpad” eller något liknande.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 7 kap. 2 § rättegångsbalken är riksåklagaren under regeringen högste åklagare och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet. Riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen. Om ett överklagande till Högsta domstolen har gjorts endast av enskild part, får även annan allmän åklagare föra talan där, efter förordnande av riksåklagaren. Väckande eller fullföljande av åtal i Högsta domstolen får dock inte beslutas av annan än riksåklagaren. Endast riksåklagaren är allmän åklagare i hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen i tjänsten eller uppdraget har begåtts av domare i allmän underrätt eller av inskrivningsdomare eller annan som vid inskrivningsmyndighet har förordnats att handlägga inskrivningsärenden. Riksåklagaren prövar också frågor om jäv mot vice riksåklagaren och andra åklagare som finns vid Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare. Jäv mot riksåklagaren prövas också av honom eller henne.

Vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare och får i övrigt i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra.

Det sagda innebär att det finns ett flertal uppgifter som riksåklagaren är exklusivt behörig att utföra och att det endast är vice riksåklagaren som kan träda i hans eller hennes ställe eller annars utföra de uppgifter som skall utföras av honom eller henne. Riksåklagarens uppgifter och vice riksåklagarens ställning och funktion är reglerad i 7 kap. rättegångsbalken.

Riksåklagarens uppgift att ansvara för ledningen av åklagarväsendet i hela landet kräver en betydande arbetsinsats. Riksåklagaren utövar tillsyn över åklagarväsendet och skall verka för lagenlighet, följdriktighet och enhetlighet i rättstillämpningen. Dessutom är riksåklagaren chef för den centrala förvaltningsmyndigheten Riksåklagaren, som är ett enrådighetsverk. I egenskap av verkschef skall riksåklagaren leda åklagarverksamheten och se till att den bedrivs effektivt. Vidare innebär den ökande internationaliseringen höga och delvis nya krav på riksåklagarens engagemang och deltagande bl.a. i det internationella rättsliga samarbetet.

Att endast riksåklagaren och vice riksåklagaren finns på den högsta nivån inom åklagarväsendet medför en risk för sårbarhet i den åklagarverksamhet som skall bedrivas där. Enligt nuvarande bestämmelser i 7

kap. rättegångsbalken är det inte möjligt att vid behov förstärka den verksamheten. Med hänsyn till de uppgifter som riksåklagaren har enligt rättegångsbalken är den valda konstruktionen ändamålsenlig. Den är dock inte tillräckligt anpassad till de krav som i dag ställs på riksåklagaren och vice riksåklagaren eller till de krav som regelmässigt ställs på den moderna arbetsmarknaden.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns goda skäl för att införa en reglering som innebär att det skall vara möjligt för regeringen – efter anmälan av riksåklagaren – att för viss tid förordna en överåklagare att fullgöra åklagaruppgifter som enligt nuvarande bestämmelser endast får utföras av riksåklagaren och vice riksåklagaren. I den funktionen bör den förordnade befattningshavaren kunna utföra samtliga de uppgifter som vice riksåklagaren i dag får utföra, dvs. även de uppgifter som riksåklagaren är exklusivt behörig att utföra. På så sätt minskar risken för sårbarhet i verksamheten vid förfall antingen för riksåklagaren eller vice riksåklagaren. Med hänsyn till den ställning och roll som riksåklagaren har bör ett förordnande inte kunna ske utan att riksåklagaren själv förfogar över frågan och gör en bedömning av behovet. Bestämmelsen bör därför utformas så att regeringen endast efter anmälan av riksåklagaren får förordna en överåklagare att för viss tid utföra samma åklagaruppgifter som vice riksåklagaren får utföra. Vidare anges i den föreslagna bestämmelsen att en förutsättning för att regeringen skall kunna besluta om ett förordnande är att det finns särskilda skäl för det. Sådana skäl torde exempelvis finnas om det uppstått en tillfällig och extraordinär arbetsanhopning vid Riksåklagaren eller om riksåklagaren eller vice riksåklagaren har fått ett oförutsett helt eller delvis längre förfall.

5 Ikraftträdande

Lagändringen bör träda i kraft den 1 juli 2003. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

6 Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna lagändringen torde endast leda till marginella kostnadsökningar för Åklagarorganisationen, vilka kan finansieras inom befintlig ram.

7 Författningskommentar

7 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om riksåklagarens och vice riksåklagarens roll och uppgifter samt om de överåklagare som är myndighetschefer. Ett nytt *tredje stycke* har lagts till paragrafen. Enligt detta får re-

geringen om det finns särskilda skäl, efter anmälan av riksåklagaren, förordna en överåklagare att för viss tid fullgöra åklagaruppgifter som får fullgöras av vice riksåklagaren. Det innebär att den förordnade befattningshavaren – även när riksåklagaren och vice riksåklagaren tjänstgör – kan utföra samtliga de uppgifter som vice riksåklagaren får utföra, dvs. även de uppgifter som riksåklagaren är behörig att utföra. Ett förordnande får inte ske utan anmälan av riksåklagaren. Förordnandet skall ske för viss, bestämd tid.

Fjärde stycket motsvarar det tidigare tredje stycket.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 maj 2003

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Winberg, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson J. O., Sommestad, Karlsson H., Nykvist, Lund, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition Möjlighet att förordna överåklagare att fullgöra särskilda uppgifter vid Riksåklagaren